ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра іноземної філології та перекладу

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою факультету
(протокол № 6 від «30» січня 2023р.)
Декан
_____Віктор ОСИКА

ПОЛІТИЧНА РИТОРИКА/
POLITICAL RHETORIC

РОБОЧА ПРОГРАМА /
COURSE OUTLINE

освітній ступінь	**магістр**	/ master
галузь знань	03 Гуманітарні науки	/ Humanitarian Sciences
спеціальність	035 Філологія	/ Philology
освітня програма	Прикладна лінгвістика (Політична лінгвістика, англійська мова)	/ Applied Linguistics (Political linguistics, English)

Київ 2023

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автор: Н.А. Латигіна, доктор політичних наук, професор

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри іноземної філології та перекладу. Протокол № 11 від 25 січня 2023 р.,

Рецензенти: О.М. Циганок, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземної філології та перекладу
О.В. Буряченко, канд. політичних наук, доцент, виконавчий директор Асоціації органів місцевого самоврядування «Міжнародна асоціація малих громад»

ПОЛІТИЧНА РИТОРИКА/
POLITICAL RHETORIC

РОБОЧА ПРОГРАМА /
COURSE OUTLINE

освітній ступінь	**магістр**	/ master
галузь знань	03 Гуманітарні науки	/ Humanitarian Sciences
спеціальність	035 Філологія	/ Philology
освітня програма	Прикладна лінгвістика (Політична лінгвістика, англійська мова)	/ Applied Linguistics (Political linguistics, English)

1. Структура дисципліни та розподіл годин за темами (Тематичний план)

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
	Усього годин / кредитів	з них			
		Лекції	Практичні (семінарські) заняття / **МК**	Самостійна робота студентів	
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Політична риторика як наука і мистецтво.	16	2	2	12	О;ЕК; П; Д; ДОП; РП; ТЗ
Тема 2. Історичні витоки та ґенеза політичної риторики.	18	2	2	14	О; ЕК; П; Д; Е; ДОП; РП; ТЗ
Тема 3. Політична риторика як публічна, переконуюча комунікація.	18	2	2	14	О, ЕК; П; ТЗ; ДОП; РП
Тема 4. Риторична етика.	18	2	2	14	О;ЕК; П; Д; ДОП; РП; ТЗ; Е
Тема 5. Основні характеристики диспозиції.	20	2	2	16	О, ЕК; П; ТЗ; ДОП; РП.
Тема 6. Елокуція.	18	2	2	14	О;ЕК; П; ТЗ ДОП; РП.
Тема 7. Акція як завершальний етап реалізації.	16	2	2	12	О;ЕК; П; ТЗ; ДОП; РП; Е.

риторичної мети.					
Тема 8. Основні види і жанри красномовства.	18	2	2	14	О, ЕК; П; ТЗ; ДОП; РП.
Тема 9. Професійне красномовство.	18	2	2	14	О;ЕК; П; Д; ДОП; РП; ТЗ.
Тема 10. Основи полемічного мистецтва.	20	2	2	16	О;ККР; П; ТЗ; ДОП; РП.
Разом	180/6	20	20	140	
Підсумковий контроль – екзамен					

Умовні скорочення:

Д –дискусія;
О – опитування;
ДОП – доповідь (дайджест);
П – презентація;
РП – реферативне повідомлення;
ТЗ – творче завдання;
ЕК – експрес-контроль;
Е – есе;
ККД – комплексна контрольна робота

2. Тематика та зміст лекційних, практичних (семінарських) занять, самостійної роботи студентів

Результати навчання	Навчальна діяльність*[1]	Робочий час студента, год.
1	2	3
Знати: сутність політичної риторики; предметну сферу; зміст політичної риторики в сучасному вимірі; роль у соціумі та практичне значення політичної риторики; місце політичної риторики серед інших наук; визначення політичної риторики від давнини до сучасності. **Вміти:** описувати риторику й ораторське мистецтво; аналізувати	**ТЕМА 1. Політична риторика як наука і мистецтво.** **Лекція** **План лекції** 1. Політична риторика в сучасному вимірі: предметна сфера, зміст, роль у соціумі, практичне значення. 2. Місце політичної риторики серед інших наук. 3. Категорії риторики. **Список рекомендованих джерел:** *Основний:1[с.1-20]; 2[с.1-18]; 3[с.1-28]; 4[с.1-50]; 5[с.1-80].* *Додатковий: 6[с.1-8]; 9[с.1-50]; 10 [с.1-25]; 1[с.25-82];12 [с.1-20]; 13 [с.1-20]; 14[с.1-248]; 15[с.1-10];16 [с.33-40]; 17[с.521-528]; 18[с.20-70]; 20[с.1-17]; 21[с.1-25]; 22[с.1-15]; 26[с.1-18]; 27[с.50-85]; 29[с.1-15].* *Інтернет-ресурси: 30-37.* **Практичне заняття** **Сутність політичної риторики** **План практичного заняття**	**2** **2**

---

*
[1] Курсивом визначено інтерактивні методи навчання з навчальної дисципліни «Політична риторика»

<table>
<tr>
<td>співвідношення риторики і суспільного життя; характеризувати лідера суспільства як ритора і оратора; виокремлювати особливості політичної риторики, її традиції та сучасні реалії.</td>
<td>
1. Визначення політичної риторики від давнини до сучасності.
2. Риторика й ораторське мистецтво.
3. Риторика і суспільне життя.
4. Особливості політичної риторики: традиції та сьогодення.

Завдання для самостійної роботи студентів:
1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контролю.
2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми.
3. Знайти в Інтернеті не менше п’яти сайтів, присвячених політичній риториці. Заповнити таблицю:
<table>
<tr><td>Сайт</td><td>Проблематика</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
</table>
4. Зробити презентацію у Power Point на одне з питань практичного заняття.
5. Підготуватися до дискусії на тему: «Лідер суспільства як ритор і оратор» (підібрати ілюстративний і текстовий матеріал, аргументацію, контраргументацію).

Список рекомендованих джерел:
Основний: 1[с.1-20]; 2[с.1-18]; 3[с.1-28]; 4[с.1-50]; 5[с.1-80].
Додатковий: 6[с.1-8]; 9[с.1-50]; 10 [с.1-25]; 11[с.25-82]; 12[с.1-20]; 13
</td>
<td>12</td>
</tr>
</table>

Знати: історичні витоки та ґенезу політичної риторики; основні етапи зародження політичної риторики; політичну риторику Античності; передумови формування красномовства у Стародавній Греції: епічну і ліричну поезії; принцип змагальності; горгіанські фігури; ораторське мистецтво Стародавнього Риму. **Вміти:** характеризувати розвиток політичної риторики в епоху Середньовіччя, Відродження і Нового часу; описувати сучасний стан	*[с.1-20]; 14[с.1-248]; 15[с.1-10];16 [с.33-40]; 17[с.521-528]; 18[с.20-70]; 20[с.1-17]; 21[с.1-25]; 22[с.1-15]; 26[с.1-18]; 27[с.50-85]; 29[с.1-15].* *Інтернет-ресурси: 30-37.* **Тема 2. Історичні витоки та ґенеза політичної риторики.** **Лекція** **План лекції** 1. Основні етапи зародження і розвитку політичної риторики. 2. Політична риторика Античності. 3. Ораторське мистецтво Стародавнього Риму. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.28-46]; 2[с.20-32]; 3[с.29-57]; 4 [с.51-110]; 5[с.81-120].* *Додатковий: 6[с.9-14]; 8[с.1-180]; 9[с.51-88]; 10[с.26-40]; 11[с.83-110]; 12[с.22-46]; 13[с.21-45]; 14[с.1-248]; 16[с.33-40]; 17[с.521-28]; 18[с.70-94]; 19[с.1-385]; 20[с.18-47]; 21[с.26-34]; 22[с.16-34]; 23[с.1-85]; 26[с.18-27]; 27[с.86-115]; 29[с.16-35].* *Інтернет-ресурси 30-37.* **Практичне заняття** **Розвиток політичної риторики як науки.** **План практичного заняття** 1. Передумови формування красномовства у Стародавній Греції: епічна і лірична поезії. 2. Розвиток політичної риторики в епоху Середньовіччя,	**2** **2**

політичної риторики; виокремлювати головні напрями неориторики; аналізувати семіотичний характер неориторики.	Відродження і Нового часу. 3. Загальна характеристика лінгвістичної риторики. 4. Специфіка аргументативної риторики. **Завдання для самостійної роботи студентів:** 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контролю. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. *3. Зробити презентацію у Power Point на одну із зазначених тем:* – *«Принцип змагальності у риториці Стародавньої Греції».* – *«Софісти».* – *«Ораторське мистецтво Корака і Тисія».* – *«Горгіанські фігури».* – *«Сократ як ритор».* – *«Внесок Платона у формування теорії і практики античної політичної риторики».* – *«Демосфен – політичний оратор Стародавньої Греції».* – *«Риторика» Арістотеля.* – *«Сучасний стан політичної риторики».* – *«Неориторика. Головні напрями неориторики:*	**14**

	аргументативна риторика та лінгвістична риторика». – *«Семіотичний характер неоритики».* 4. *Підготуватися до круглого столу на тему: «Політична риторика в Україні: ідеали і реалії». Звернути увагу на висвітлення наступних аспектів:* – *«Зразки дидактичного та панегіричного красномовства».* – *«Іван Вишенський як майстер полеміки».* – *«Риторика Феофана Прокоповича».* – *«Григорій Сковорода – майстер піїтики та красномовства».* 5. Написати есе на тему: «Риторичні портрети ораторів від стародавніх часів до сьогодення» (описати одного оратора, на ваш власний розсуд). **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.28-46]; 2[с.20-32]; 3[с.29-57]; 4[с.51-110]; 5[с.81-120].* *Додатковий: 6[с.9-14]; 8[с.1-180]; 9[с.51-88]; 10[с.26-40]; 11[с.83-110]; 12[с.22-46]; 1[с.21-45]; 14 [с.1-248]; 16[с.33-40]; 17[с.521-28]; 18[с.70-94]; 19[с.1-385]; 20[с.18-47]; 21[с.26-34]; 22[с.16-34]; 23[с.1-85];26 [с.18-27]; 27[с.86-115]; 29 [с.16-35].* *Інтернет-ресурси 30-37.*	
Знати: сутність і зміст	**ТЕМА 3. Політична риторика як публічна, переконуюча комунікація.**	

риторичних законів; структуру діяльності оратора; етапи риторичної діяльності, їх загальну характеристику. **Вміти:** описувати риторичну формулу: закони управління мислиннєво-мовленнєвою діяльністю; аналізувати політичну риторику як публічну, переконуючу комунікацію; характеризувати системність політичної риторики; будувати політичну комунікацію згідно риторичної моделі Арістотеля.	**Лекція** **План лекції** 1. Риторична формула: закони управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю. Сутність і зміст риторичних законів: концептуальній; моделювання аудиторії; стратегічний; тактичний; мовленнєвий; ефективної комунікації; системно-аналітичний. 2. Структура діяльності оратора. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.50-84]; 2[с.33-45]; 3[с.58-83]; 4[с.111-145]; 5[с.121-178].* *Додатковий: 6[с.15-27]; 9[с.89-120]; 10[с.41-85]; 11[с.111-145]; 12[с.47-68]; 13[с.46-68]; 15[с.11-28]; 16[с.33-40]; 18[с.95-120]; 20[с.48-64]; 21[с.35-49]; 22[с.35-53]; 25[с.1-50]; 26[с.28-43]; 27[с.116-145]; 29[с.36-47].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	**2**
	Практичне заняття **Риторична діяльність.** **План практичного заняття** 1. Системність політичної риторики. 2. Риторична модель Арістотеля: оратор; слово; аудиторія; зворотний зв'язок; ситуація спілкування. 3. Етапи риторичної діяльності: загальна характеристика докомунікативного, комунікативного, пост-комунікативного етапів.	**2**

	Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контрою. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одне з питань практичного заняття.* 4. *Підготувати політичне звернення до громадян держави на тему, обрану вами особисто, і проголосити його на практичному занятті.* 5. *Продумати тему і структуру діалогу для сюжетно-рольової гри «Вибір місця».* *Мета гри: допомогти учасникам усвідомити, як важливо для ефективного спілкування вибрати для себе місце, звідки найзручніше говорити.* *Хід гри буде конкретизовано викладачем під час практичного заняття.* **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.50-84]; 2[с.33-45]; 3[с.58-83]; 4[с.111-145]; 5[с.121-178].* *Додатковий: 6[с.15-27]; 9[с.89-120]; 10[с.41-85]; 11[с.111-145]; 12[с.47-68]; 13[с.46-68]; 15[с.11-28]; 16[с.33-40]; 18[с.95-120]; 20[с.48-64]; 21[с.35-49]; 22[с.35-53]; 25[с.1-50]; 26[с.28-43]; 27[с.116-145];29[с.36-47].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	**14**

Знати: що таке риторична етика; красномовство істинне і хибне (псевдокрасномовство); маніпулятивна риторика (антириторика); сутність вчення про риточний вчинок. **Вміти:** характеризувати ґенезу риторичної етики; аналізувати протилежні оцінки мовлення, його небезпеки й позитиви; розрізняти сутнісні риси двоїстого ставлення до мовлення і політичної риторики; описувати риторику війни з прикладної точки зору.	**ТЕМА 4. Риторична етика.** **Лекція** **План лекції** 1. Риторична етика: екскурс в історію. 2. Красномовство істинне і хибне (псевдокрасномовство). 3. Маніпулятивна риторика (антириторика). **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.85-110]; 2[с.47-62]; 3[с.84-96]; 4[с.146-198]; 5 [с.179-233].* *Додатковий: 6 [с.28-38]; 7[с.1-16]; 9[с.121-168]; 10[с.86-94]; 12[с.69-82]; 13[с.69-88]; 16[с.33-40]; 20[с.65-83]; 21[с.50-78]; 22[с.54-68]; 25[с.50-83]; 26[с.44-68]; 27[с.146-162]; 29[с.48-65].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	**2**
	Практичне заняття **Етичні аспекти політичної риторики.** **План практичного заняття** 1. Протилежні оцінки мовлення, його небезпеки й позитиви. 2. Двоїсте ставлення до мовлення і політичної риторики. 3. Вчення про риторичний вчинок.	**2**
	Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контрою. 2. Використовуючи словники,	**14**

	скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одне з і питань практичного заняття.* 4. *Підготуватися до дискусії на тему: «Риторика війни». Проаналізувати щоденні виступи президента В.О. Зеленського під час війни. Підібрати ілюстративний і текстовий матеріал, аргументацію і контраргументацію.* 5. *Написати есе на тему: «Мета виправдовує засоби або мораль у політиці», спираючись на роботу Н. Маккіавеллі «Володар». Розробити візуальне супроводження своєї відповіді.* **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.85-110]; 2[с.47-62]; 3[с.84-96];4 [с.146-198]; 5 [с.179-233].* *Додатковий: 6[с.28-38]; 7[с.1-16]; 9[с.121-168]; 10[с.86-94]; 12[с.69-82]; 13[с.69-88]; 16[с.33-40]; 20[с.65-83]; 21[с.50-78]; 22[с.54-68]; 25[с.50-83]; 26[с.44-68]; 27[с.146-162]; 29[с.48-65].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	
Знати: основні характеристики диспозиції; методи викладу матеріалу (дедуктивний, індуктивний,	**ТЕМА 5. Основні характеристики диспозиції.** **Лекція** **План лекції** 1. Основні частини політичної промови	**2**

аналогійний, стадійний, концентричний); логічні помилки; типи висновків; доцільність їх застосування; що таке демонстрація. **Вміти:** описувати основні частини політичної промови (вступ, виклад, висновки); характеризувати логічну аргументацію (закони тотожності, суперечності, виключення третього, достатньої підстави); аналізувати тезу і аргумент як базові категорії диспозиції; наводити приклади аналогійної аргументації.	(вступ, виклад, висновки), їх аналіз. 2. Методи викладу матеріалу (дедуктивний, індуктивний, аналогійний, стадійний, концентричний). 3. Логічна аргументація (закони тотожності, суперечності, виключення третього, достатньої підстави). **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.112-137]; 2[с.63-78]; 3[с.97-118];4[с.200-250]; 5[с.234-282].* *Додатковий: 6[с.39-48]; 9[с.169-195]; 10[с.95-127]; 11[с.146-183]; 12[с.83-98]; 15[с.29-46]; 20[с.84-110]; 21[с.79-92]; 22[с.69-82]; 25[с.84-120]; 26[с.69-95]; 27[с.163-187]; 29[с.66-84].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **Практичне заняття.** **Диспозиція.** **План практичного заняття** 1. Теза і аргумент як базові категорії диспозиції. 2. Логічні помилки. 3. Аналогійна аргументація. 4. Демонстрація. 5. Типи висновків, доцільність їх застосування. **Завдання для самостійної роботи студентів:** 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-	**2** **16**

	контролю. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одне з питань практичного заняття.* 4. *Підготувати політичну промову на тему, обрану вами особисто, і проголосити її на практичному занятті.* 5. *Побудувати логічні визначення п'яти понять на вибір з наведеного списку:* *«мова» («мовна діяльність»), «текст», «культура мови», «комунікабельність» («товариськість»), «артистизм», «поет», «політична риторика», «наказ», «університетська лекція», «заїкання», «перекладач», «телеканал «Культура»», «консультація».* **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.112-137]; 2[с.63-782]; 3[с.97-1181]; 4[с.200-250]; 5 [с.234-282].* *Додатковий: 6[с.39-48]; 9[с.169-195]; 10[с.95-127]; 11[с.146-183]; 12[с.83-98]; 15[с.29-46]; 20[с.84-110]; 21[с.79-92]; 22[с.69-82]; 25[с.84-120]; 26[с.69-95]; 27[с.163-187]; 29[с.66-84].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	
Знати: що таке елокуція, елоквенція, риторичні засоби; комунікативні ознаки мовлення; поняття тропів і фігур та критерії їх	**ТЕМА 6. Елокуція.** **Лекція** **План лекції** 1. Комунікативні ознаки мовлення. 2. Елоквенція. Поняття тропів і фігур та критерії їх виділення й	**2**

виділення й розрізнення; види тропів та засоби їх використання в публічних промовах. **Вміти:** характеризувати основні фігури; пояснювати роль і місце фігур у промові та специфіку їх використання; здійснювати риторичний аналіз політичного тексту.	розрізнення. 3. Риторичний аналіз політичного тексту. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.140-168]; 2[с.80-97]; 3[с.119-144]; 4 [с.251-284]; 5[с.283-315].* *Додатковий: 6[с.49-63]; 7[с.1-16]; 9[с.196-230]; 10[с.128-152]; 11[с.184-197]; 12[с.99-123]; 15[с.47-83]; 20[с.111-157]; 21[с.93-110]; 22[с.83-100]; 25[с.121-154]; 26[с.96-105]; 27 [с.188-194]; 29[с.85-92].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **Практичне заняття** **Риторичні засоби** **План практичного заняття** 1. Характеристика основних фігур. 2. Роль і місце фігур у промові. Специфіка їх використання. 3. Види тропів та їх використання в публічних промовах. **Завдання для самостійної роботи студентів:** 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контролю. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одне з питань практичного*	**2** **14**

	заняття. 4. *У віршах і прозі знайти не менше десяти тропів, розташувати їх за ступенем метафоричності. Як утворилися ці метафори, на основі якої схожості? Підготуватися до творчої роботи на практичному занятті (побудова власного політичного тексту з двома метафорами (можливо, і з іншими тропами), використовуючи таку модель: задум, сенс → порівняння, перенесення сенсу → образ).* 5. *Вибрати один з політичних текстів та зробити письмово його повний риторичний аналіз: вийде зв'язаний твір на зразок аналізу, або анотації; або рецензії. Дібрати заголовок цьому твору, відпрацювати внутрішні зв'язки, ввести виразні засоби.* *Зразок риторичного аналізу тексту буде розглянуто під час лекції.* **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.140-168]; 2[с.80-97]; 3[с.119-144]; 4[с.251-284]; 5[с.283-315].* *Додатковий: 6[с.49-63]; 7[с.1-16]; 9[с.196-230]; 10[с.128-152];*	

Знати: що таке акція; риторичний ідеал; умови ефективної мовленнєвої комунікації; стреси і стресори оратора; шляхи подолання опору аудиторії; техніку дихання і техніку мовлення. **Вміти:** характеризувати образ оратора; описувати поради ораторам; аналізувати ораторський шок; досліджувати образ аудиторії; давати об'єктивну та суб'єктивну характеристику аудиторії; застосувати на практиці кінетичні засоби, жести; робити правильне інтонування.	*11[с.184-197]; 12[с.99-123]; 15[с.47-83]; 20[с.111-157]; 21[с.93-110]; 22[с.83-100]; 25[с.121-154]; 26[с.96-105]; 27[с.188-194]; 29[с.85-92].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **ТЕМА 7. Акція як завершальний етап реалізації риторичної мети.** **Лекція** **План лекції** 1. Риторичний ідеал. 2. Образ оратора. 3. Умови ефективної мовленнєвої комунікації. 4. Поради ораторам. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.170-196]; 2[с.98-110]; 3[с.145-198]; 4[с.285-318]; 5 [с.316-382].* *Додатковий: 6[с.64-82]; 7[с.1-16]; 9[с.231-278]; 10[с.153-180]; 11[с.198-220]; 12[с.124-148]; 16[с.33-40]; 20[с.158-179]; 21[с.111-125]; 22[с.101-123]; 25[с.155-183]; 26 [с.106-130]; 29[с.93-110].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **Практичне заняття** **Оратор і аудиторія.** **План практичного заняття** 1. Ораторський шок. Стреси і стресори оратора. 2. Образ аудиторії. Об'єктивна та суб'єктивна характеристика аудиторії. 3. Шляхи подолання опору аудиторії. 4. Кінетика, жести. 5. Інтонування.	**2** **2**

	6. Техніка дихання і техніка мовлення. **Завдання для самостійної роботи студентів:** 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контролю. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одне з питань практичного заняття.* 4. *Підготуватися до виконання творчого завдання (робота в малих групах: розробка вимог до виступу політичного діяча).* 5. *Написати есе на тему: «Політична лінгвістика як покликання і професія» та підібрати візуальне супроводження до виконаної роботи. Ознайомитися з працею М.Вебера «Політика як покликання і професія» і скласти її конспект.* **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.170-196]; 2[с.98-110]; 3[с.145-198]; 4[с.285-318]; 5 [с.316-382].* *Додатковий: 6[с.64-82]; 7[с.1-16]; 9[с.231-278]; 10[с.153-180]; 11[с.198-220]; 12[с.124-148]; 16[с.33-40]; 20[с.158-179]; 21[с.111-125]; 22[с.101-123]; 25[с.155-183]; 26[с.106-130]; 29[с.93-110].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	**12**
Знати: основні види і жанри		

красномовства; сутність гомілетики; характерні риси похвального (епідейктичного) красномовства. **Вміти:** характеризувати політичне красномовство, академічне красномовство, дипломатичне красномовство; наводити приклади діалогічного красномовства.	**ТЕМА 8. Основні види і жанри красномовства.** **Лекція** **План лекції** 1. Політичне красномовство. 2. Похвалене (епідейктичне) красномовство. 3. Гомілетика. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.200-221]; 2[с.111-134]; 3[с.200-230]; 4[с.319-375]; 5[с.383-420].* *Додатковий: 6[с.83-87]; 8[с.1-180]; 9[с.279-310]; 10[с.181-204]; 11[с.221-148]; 12[с.149-187]; 13[с.89-97]; 16[с.33-40]; 20[с.180-205]; 21[с.125-163]; 22[с.124-145]; 24[с.1-166]; 25[с.184-210]; 26[с.130-157]; 29 [с.111-157].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	**2**
	Практичне заняття. **Роди і види риторики.** **План практичного заняття** 1. Академічне красномовство. 2. Дипломатичне красномовство. 3. Діалогічне красномовство.	**2**
	Завдання для самостійної роботи студентів: 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контролю. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power*	**14**

	Point на одне з питань практичного заняття. 4. *Підготуватися до виконання творчих завдань: відтворення певних функцій у рольовому сюжеті. Уявити себе мовним референтом політтехнолога, журналістом, оратором, адвокатом, прем'єр-міністром, театральним критиком, кинозіркою. Сутність творчих завдань буде конкретизовано викладачем під час практичного заняття.* 5. *Створити вітальну (що надихає) політичну промову (3-4 хв.). Вибрати подію, якій буде присвячена промова (ювілей особи; зустріч делегації; вручення нагороди; відкриття пам'ятника, меморіальної дошки; початок роботи з'їзду , конференції; симпозіуму; пам'ятна дата тощо). Визначити аудиторію, для якої призначена ваша промова. Використати в промові засоби мовної виразності.* *Матеріали до завдання* *І. Структура вітальної промови* **1.** *Звернення. Слова вітання.* **2.** *Коротка характеристика події.* **3.** *Успіхи та досягнення, перспективи.* **4.** *Побажання.* *ІІ. Схема оцінки вітальної промови* **1.** *Тема і мета.* *Чи відповідають події?*	

	Чи підходить аудиторії? ***2.*** *Вступ* *Оригінальний?* *Чи створює певний емоційний настрій?* ***3.*** *Головна частина* *Чи конкретний зміст?* *Чи яскраві приклади?* *Чи виразні мовні засоби?* *Чи досягнута мета?* ***4.*** *Висновок* *Яскраво?* *Чи надихнуло слухачів?* ***5.*** *Вимовлення* *Чи натхненно виголошена промова?* *Чи правильна поза?* *Чи доречні жести, міміка?* *Чи вдалий темп мови?* *Чи є мовні помилки?* ***6.*** *Поради виступаючому.* *III. Пам'ятка* **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.200-221]; 2[с.111-134]; 3[с.200-230]; 4[с.319-375]; 5[с.383-420].* *Додатковий: 6[с.83-87]; 8[с.1-180]; 9[с.279-310]; 10[с.181-204]; 11[с.221-148]; 12[с.149-187]; 13[с.89-97]; 16[с.33-40]; 20[с.180-205]; 21[с.125-163]; 22[с.124-145]; 24[с.1-166]; 25[с.184-210]; 26[с.130-157]; 29 [с.111-157].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	
Знати: сутність професійного красномовства; форми держави як види риторичних взаємодій та переважного права на мовлення; їх	**ТЕМА 9. Професійне красномовство.** **Лекція** **План лекції** 1. Форми держави як види риторичних взаємодій та	**2**

прояви у сучасних громадсько-мовленнєвих зв'язках; цілі і завдання професійної риторики; компоненти поняття «культура мовлення політика», зокрема що таке «культура писемного мовлення» та «культура публічного усного мовлення». **Вміти:** аналізувати державу і спілкування за Платоном; характеризувати образ ритора-політика; описувати специфіку мовлення політика; розрізняти імідж оратора-професіонала та індивідуальний риторичний стиль; розглядати культуру мислення політика-оратора як вмотивоване та нормативне використання мовного матеріалу	переважного права на мовлення: монархія, тиранія, аристократія, демократія, олігархія, охлократія. Їх прояви у сучасних громадсько-мовленнєвиих зв’язках. 2. Цілі і завдання професійної риторики. 3. Компоненти поняття «культура мовлення політика»: культура писемного мовлення, культура публічного усного мовлення. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.222-229]; 2[с.135-152]; 3[с.231-258]; 4[с.376-400]; 5[с.421-470].* *Додатковий: 6[с.88-95]; 7[с.1-16]; 9[с.311-395]; 10[с.205-258]; 11[с.249-260]; 12[с.188-200]; 13[с.98-120]; 16[с.33-40]; 20[с.206-220]; 21[с.164-187]; 22[с.146-180]; 25[с.211-257]; 26[с.158-190]; 29 [с.158-174].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **Практичне заняття** **Політична риторика і політична діяльність.** **План практичного заняття** 1. Держава і спілкування (Платон). 2. Образ ритора-політика. 3. Культура мислення політика-оратора як вмотивоване та нормативне використання мовного матеріалу і мовленнєвих засобів за	**2**

і мовленнєвих засобів за певних ситуацій професійного спілкування.	певних ситуацій професійного спілкування. 4. Специфіка мовлення політика. 5. Імідж-оратора – професіонала та індивідуальний риторичний стиль. **Завдання для самостійної роботи студентів:** 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та експрес-контролю. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одне з питань практичного заняття.* 4. Написати есе на одну із запропонованих тем: – «Управління державою як риторичний процес». – «Харизма професійного оратора». 5. *Підготуватися до дискусії на тему:* *«Політична риторика як складова політичної діяльності» (підібрати ілюстративний і текстовий матеріал, аргументацію та контраргументацію).* 6. Ознайомитися з роботою Платона «Держава» і зробити її конспект.	**14**

Знати: основи полемічного мистецтва; сутність полеміки та її різновиди; культуру полеміки; полемічні прийоми; методи маніпулювання, шляхи їх визначення і подолання; заборонені прийоми в полеміці; діалогові форми політичного красномовства; риси полемічного стилю; що таке «еристика»; особливості прямого ефіру. **Вміти:** виокремлювати спільне та відмінне у різновидах полеміки, дискусії, диспуту,	**Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.222-229]; 2[с.135-152]; 3[с.231-258]; 4[с.376-400]; 5[с.421-470].* *Додатковий: 6[с.88-95]; 7[с.1-16]; 9[с.311-395]; 10[с.205-258]; 11 [с.249-260]; 12[с.188-200]; 13[с.98-120]; 16[с.33-40]; 20[с.206-220]; 21[с.164-187]; 22[с.146-180]; 25[с.211-257]; 26[с.158-190]; 29[с.158-174].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **ТЕМА 10. Основи політичного мистецтва.** **Лекція** **План лекції** 1. Сутність полеміки та її різновиди. 2. Культура полеміки. Полемічні прийоми. 3. Методи маніпулювання, шляхи їх визначення і подолання. Заборонені прийоми в полеміці. **Список рекомендованих джерел:** *Основний: 1[с.230-239]; 2 [с.153-230]; 3[с.260-300]; 4[с.401-500]; 5[с.471-525].* *Додатковий: 6[с.96-100]; 7[с.1-16]; 9[с.396-450]; 10[с.259-301]; 11[с.261-300]; 12[с.201-207]; 13[с.121-184]; 16[с.33-40]; 18[с.1-379]; 20[с.221-263]; 21[с.188-200]; 22[с.181-216]; 25[с.258-310]; 26[с.191-270]; 27[с.195-210]; 28[с.1-191]; 29[с.175-228].* *Інтернет-ресурси:30-37.* **Практичне заняття.**	**2**

суперечки; пояснювати умови вибору мови і стилю полеміки у різних жанрах красномовства; характеризувати мистецтво полеміки, етику та етикет полеміста; аналізувати доцільність використання емоцій, іронії; сарказму в суперечці, полеміці, дискусії, диспуті; описувати суб'єкти політичної суперечки; обґрунтовувати конструктивізм полеміки, дискусії, диспуту.	**Еристика в політиці** **План практичного заняття** 1. Спільне та відмінне у різновидах полеміки, дискусії, диспуту, суперечки. 2. Умови вибору мови і стилю полеміки у різних жанрах красномовства. **Завдання для самостійної роботи студентів:** 1. Проаналізувати зміст лекційного матеріалу та доповнити його за визначеними джерелами. Підготуватися до опитування та комплексної контрольної роботи. 2. Використовуючи словники, скласти власний глосарій з теми. 3. *Зробити презентацію у Power Point на одну із запропонованих тем:* – *«Діалогові форми політичного красномовства: дискусія, дебати, полеміка»***.** – *«Мистецтво полеміки»*. – *«Етика та етикет полеміста»*. – *«Риси полемічного стилю»*. – *«Доцільність використання емоцій, іронії, сарказму в суперечці, полеміці,*	**2** **16**

	дискусії, диспуті». – *«Конструктивізм полеміки, дискусії, диспуту».* – *«Живе слово в ефірі: особливості прямого ефіру – монологу, діалогу, полілогу».* – *«Публічна суперечка в діяльності політичного лідера»* – *«Суб'єкти політичної суперечки: опонент, пропонент, аудиторія».* *4. Підготуватися до виконання творчих завдань: складання «лимриків» (своєрідна ігрова форма усвідомлення та освоєння теми). Формою «лимрики» нагадують коло: рима в них організовується на кшталт «аавва». Зміст теж достатньо формалізований: у першому рядку проводиться презентація героя, яка завершується назвою міста або села, де цей герой перебуває; далі повідомляється про який-небудь дивний вчинок або властивість героя; у п'ятому рядку зображується реакція на цей вчинок або властивість. Наприклад:* *«Освічений джентльмен з Лонг-біч* *Вимовив безладний спіч.* *Йому дали огарок* *І сказали: «Був яскравий*	

	Але болісно довгий ваш: спіч!»» 5. *Підібрати приклади (ілюстративні і текстові) для розкриття теми «Гумор у політичному риторичному мистецтві».* **Список рекомендованих джерел:** *Основний:1[с.230-239]; 2[с.153-230]; 3[с.260-300]; 4[с.401-500]; 5 [с.471-525].* *Додатковий: 6[с.96-100]; 7[с.1-16]; 9[с.396-450]; 10[с.259-301]; 11[с.161-300]; 12[с.201-207]; 13[с.121-184]; 16[с.33-40]; 18[с.1-379]; 20[с.221-263]; 21[с.188-200]; 22[с.181-216]; 25[с.258-310]; 26[с.191-270]; 27[с.195-210]; 28[с.1-191]; 29[с.175-228].* *Інтернет-ресурси:30-37.*	
	Разом	**180**
	Підсумковий результат	**екзамен**

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*[1]

Основний

1. Абрамович С.Д. Риторика: [навч. посібник]. Львів: Світ, 2019. 240 с.
2. Колотілова Н.А. Риторика: [навч. посібник]. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 232с.
3. Мацько Л.І. Риторика: [навч. посібник]. Київ: Вища школа, 2018. 311 с.
4. Онуфрієнко Г.С. Риторика: [навч. посібник]. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 592 с.
5. Салач Г.М.Риторика: [навч. посібник]. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2018. 568 с.

Додатковий

6. Бабич Н.Д. Основи риторики: практикум. Чернівці: Рута, 2019. 100 с.
7. Бєлякова В.Риторичні фігури в ораторському мистецтві// Завуч. Жовт (№29), 2019. – С. 1–16.
8. Бондаренко Г.Л. Національне соціально-побутове красномовство як особливий вид усного мовлення. Умань, 2020. 180 с.
9. Гурвич С., Погорілко В, Герман М. Основи риторики. Київ, 2018. 500 с.
10. Дзюбенко О.Г., Присяжний Т.В. Культура дискусій. Київ, 2016. 350 с.
11. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Київ, 2018. 373 с.
12. Каньоса П.С. Риторика: навч. посіб. Камянець-Подільський, 2016. 207 с.
13. Коваленко С.М. Сучасна риторика: навч-практ.посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2017.184 с.
14. Куньч З.Й.Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2017. 248 с.
15. Лузік Е.В., Ільїна Т.В. Риторика: майстерність переконання: Навч. посібник. Київ: НАУ, 2020. 83 с.
16. Мацько Л.І. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму // Дивослово. №1, 2018. С. 33– 40
17. Онуфрієнко Г.С. Лінгвокультурологічний потенціал риторики як нової навчальної дисципліни у ВНЗ України // Зб. наук.праць Науково-дослідного інституту українозвства. Т.ХШ. Українська освіта у світовому просторі, 2017. С. 521-528.
18. Поплавська Н.М. Полемісти. Риторика. Переконування (Українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI -початку XVII ст). Монографія. – ТНПУ, 2017. 379 с.
19. Прокопович Феофан. Філософські твори. Т.1. Про риторичне мистецтво. Київ, 1979. 385 с.
20. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник для студентів вузів / В.В. Вандаишев. Київ: Кондор, 2016. 263 с.
21. Сагач Г.М. Словник термінів красномовства. Київ, 2015.359 с.
22. Сербенська О.А.Культура усного мовлення. Практикум: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 216 с.
23. Сковорода Григорій. Пізнай в собі людину: Пер. М. Кашуба; Пер. поезії В.Войтович. Львів, 1995. 85 с.
24. Сучасна ділова риторика: навч.посіб. / О.Б. Олійник. Київ: Кондор, 2018. 166 с.
25. Томан. І. Мистецтво говорити. Київ, 2019. 375 с..
26. Тофтул М.Г. Мистецтво полеміки. Київ, 2017. 389 с.
27. Харченко Ю.В. Політична риторика в діалозі «Схід-Захід». Київ: НАУ, 2008. 210 с.

---

*[1] У бібліотеці ДТЕУ зазначених видань немає

28. Хоменко І.В. Еристика: Мистецтво полеміки: [навч. посібник]. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 191 с.
29. Чибісова Н.Г. Риторика: [навч. посібник]. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 228 с.

Інтернет-ресурси

30. Мережевий католог Internet Services List. – Режим доступу: www.spectracom.com
31. Мережевий католог Excite. – Режим доступу: www.excite.com
32. Мережевий каталог Magellan. – Режим доступу: www.mckinley.com
33. Мережевий католог Lycos. – Режим доступу: www.lycos.com
34. http://www.mon.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.
35. http://www.nbuv.gov.ua – сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського
36. http://www.free.net FREENET (The Network For Research Education and Engineering) – корпоративна комерційна комп'ютерна мережа, що поєднує наукові й освітні мережі.
37. Студентська електронна бібліотека «Читалка». – Режим доступу: http://www.chitalka.net.ua